

O VERSO CONQUISTADO

Extranjera en su patria. Cuatro poetas gallegos. Rosalía de Castro, Manuel Antonio, Luís Pimentel, Luz Pozo Garza. Traducción, selección y prólogo de Carmen Blanco. Colección de Poesía. Barcelona: Galaxia Gutenberg/Círculo de Lectores, 2006. ISBN Círculo de Lectores: 84-672-1631-X. ISBN Galaxia Gutenberg: 84-8109-565-6.

A *Colección de Poesía* de Galaxia Gutenberg/Círculo de Lectores, dedicada fundamentalmente a presentar clásicos modernos e contemporaneos da literatura universal, acolle este volume editado por Camen Blanco no que se lle presenta ó público español en edición bilingüe unha antoloxía de catro poetas galegos representativos da nosa lírica moderna: dende o Rexurdimento (con Rosalía de Castro) ata os nosos días (Luz Pozo Garza) pasando polas avangardas (Manuel Antonio e Luis Pimentel). Trátase do primeiro volume que, nesta colección, se ocupa da poesía galega, da que podemos dicir que é unha grande descoñecida no resto do estado grazas a unhas nefastas políticas culturais e educativas que aínda hoxe ven nas literaturas ibéricas distintas da española unha ameza máis que unha riqueza. Loable é pois o proxecto de Carmen Blanco e das editoriais que o apoian. E malia a poesía seguir sendo un xénero minoritario, é máis que probable que iniciativas coma esta contribúan a facernos máis visibles dentro dun panorama literario monolítico. Por outra parte, a nós todos —como pobo, como nación con literatura de seu, como actores dunha literatura nacional, como axentes culturais, ou simplemente como consumidores da nosa propia cultura— vainos o noso futuro, a nosa existencia, en que se nos coñeza máis aló das nosas fronteiras (tanto literarias como administrativas). Especialmente importante é que nos coñezan os nosos veciños máis achegados, cos que temos que convivir *velis nolis*, os que nos separan —e deberían de unirnos— do resto de Europa. A saúde da nosa cultura nacional pasa por medrar cara afora, unha vez que xa temos uns alicerces máis que sólidos chantados ben fondos no noso interior. Debemos producir cultura galega para o mundo e non só para consumo interno. Debemos conseguir que se nos coñeza fóra da nosa casa.

Fóra da casa (comunal, matriarcal) na que Carmen Blanco materializa e simboliza a literatura galega e máis concretamente a poesía. Presenta a editora

do libro a literatura galega como unha facenda herdada dunha longa cadea xenealóxica de cantoras orais (p. 12) que cristaliza, tralos Séculos Escuros, en Rosalía e se prolonga, por medio de diversos percorridos poéticos, ata os nosos días. Esta antoloxía recolle precisamente unha das moitas liñas poéticas, que parte do Rexurdimento con Rosalía, segue polas avangardas de Manuel Antonio e Pimentel e remata, polo de agora, con Luz Pozo Garza. Estes catro autores comparten unha radicalidade poética e unha liberdade romántica que dá lugar a voces poéticas que rompen co seu contorno persoal máis abafante e con modas literarias xa luídas. Rosalía é a figura canónica máxima, a personificación da soidade abismal do poeta, pero tamén do exiliado interior, do condenado socialmente, do transgresor. Nos outros tres poetas podemos rastrexar a negra sombra rosaliana, pero só para desmota-lo tópico da Rosalía triste, melancólica e chorona. Luís Pimentel, de feito, convídanos a rexeitala ética e estética rosalianas do pranto (*Chámate Rosalía: / non vaias. / Nin camelias / nin campás. / Guinda ise delantal / de camposanto / que levache sempre. / Berra forte, érguete*. E noutro poema: *Eu son o poeta elexido / pra fustigar, facer fuxir / os misteriosos cabalos de sombra*).

De entre os temas e motivos comúns ós catro poetas antologados interéсанos especialmente destacar un que, de feito, rara vez aparece nomeado de xeito directo polos autores: a saudade. Se ben a saudade mal entendida (como morriña e melancolía romántica) é unha das claves sobre as que se asenta o tópico da Rosalía pesimista e gris, o certo é que os catro poetas a conciben como unha forza creadora, como un dos motores da súa poesía. Xa en 1928 teorizara Plácido Castro sobre a saudade no ensaio *La saudade y el arte en los pueblos célticos*, onde a define como a forza telúrica, o instinto de comunión coa natureza, que enxendra toda a arte dos galegos e en concreto a expresión poética; é a saudade un desexo do imposible que non se debe entender como pesimismo ou como fonte de dor ou pranto, senón como revulsivo aguilloante e forza inspiradora do progreso cara ó ideal. E o ideal do poeta é sempre a busca da palabra. Rosalía parte, na presente antoloxía, do desacougo que lle provoca saberse poetisa e muller de palabra inconformista e rompedora (*D'aquelas que cantan as pombas y as frores / Todos din que teñen alma de muller; / Pois eu que n'as canto, Virxe d'a Paloma, / ¡Ay!, ¿de qué a terei?*), agoniada polas voces que lle bulen no interior (*Así as ideas / loucas qu'eu teño, / As imaxes de múltiples formas / D'estrñas feituras, de cores incertos, / Agora asombran, / Agora acrarán / o fondo sin fondo d'o meu pensamento*). Trátase do desasosego do seu cravo, esa *sede / d'un non sei qué, que me mata...* Esa negra sombra é a expresión da saudade, que, nunha das súas múltiples facetas, é a saudade da expresión poética, a busca da palabra propia que lle permita dicirse e definirse; a busca en definitiva do eu nunha dorosa introspección: *Desde entonces busquei as tiniebras / Máis negras e fondas, / E busqueinas en vano, que sempre / Tras d'a noite atopaba c'a aurora... / So en min mesma buscando n'oscuro / Y entrando n'a sombra, / Vin á noite que nunca s'acaba / N'a miña alma soya.*

A mesma *desacouganza / anónima e pensativa* aboia en Manuel Antonio ante a presenza dunha voz que, co vento, vai e vén, amósase e desaparece, sen permitirle aprehendela. Omnipresentes os motivos mariñeiros, a saudade é ás veces *faro / petando n'as trebas*, que nos ilumina e permítenos proclamar: *EU SON! / O meu nome / acenderá unha estrela nova / en cada constelación. É esa outra voz que rompe / camiños novos.*

A poesía é en Luís Pimentel *o gran milagre do mundo!* E el mellor ca ninguén sabe expresar o fin último da poesía: *Pra eso é o verso, o meu verso, / o dos poetas escolleitos. / Pra lle dar eternidade ás cousas. / Eiquí está, logo, / o seu verdadeiro nacemento. / ¡Ou, a angustia de bautizarte, / á agarda de que chegue / a palabra precisa!* Recoñece, así e todo, que se trata dun ideal inalcanzable (*Outro día que esmorece / sin loitas na cidade. / ¡Non te atopo endexamais! / Erguín pesadas pedras. / Tiven nas miñas maos, / tremantes de medo e de noxo, / quentes paxaros e frías arañas. / Escoitei o meu corazón/ na carballeira e no mar. / Madruguéi / pra contemplar ise enterro / que transita no abrede do día. / ¡Non te atopo endexamais!*) e que por iso mesmo lle dá sentido á súa busca: *Si eu souper / que no cumio máis alto do monte / estaba cravado o meu verso[...]/ Eu iría, / co meu corazón canso / porque alí estaría o meu reino / ¿Quen agardaría a miña volta? / Eu soio, soio / acarón da miña bandeira, / ou do meu verso conquistado.*

Finalmente, Luz Pozo Garza, co paxaro da poesía e da saudade na boca, declárase *espida, como unha árbore* xa que as palabras non son necesarias: *menos / palabras / cada día / xa non son / necesarias / as palabras / soidade / silencio / unha cousa / moi fonda / moi escura / unha cousa / sen nome / no baleiro / que se vai / sen remedio.* Unha palabra que, se cadra, é, na epifanía da saudade, o silencio: *Cheguei cando o silencio oscila / para se erixir en pórtico do tempo. / Unha forma interior compartía os movementos / dos astros / e chegaban palabras / ríos escuros de ledicia, / voces que traspasan os muros, / navíos inocentes que fuxen nas pupilas [...] Tería que dicir co poeta / «Vin a sombra, sen ollada, sen lámpada». / Máis a luz vai comigo.*

O xa citado Plácido Castro (un dos tradutores de poesía máis conscientes do seu labor que ten dado esta terra) facía referencia no ano 1965, na introdución ás súas *Rubáiyát de Omar Khayyám*, á “mestura de ledicia e de tormento que é a tradución de un texto amado”. E é que a tradución vén sendo unha expresión máis da saudade: un intento van de acadar un ideal de comuñón co autor e o texto orixinais, un desexo de conquistar unha comunicación ideal do sentimento percibido: unha tarefa “atraente mais desespranzadora” (ibid.). A tradución poética é, de feito, a busca constante da palabra precisa, unha indagación inacabable, unha interrogación total: ó texto, ó autor e a nós mesmos. As traducións que Carmen Blanco fai dos poemas recollidos na antoloxía conseguen reproducir perfectamente a agonía de Rosalía, os desacougos vitais de Manuel Antonio, a delicada precisión de Luís Pimentel e a sensualidade escintilante de Luz Pozo Garza. Por iso chama a atención que non se lle dedi-

que ós criterios de tradución adoptados máis que un paragrafiño, que por outra banda en absoluto fai xustiza o traballo que atopamos na antoloxía.

Alberto Álvarez Lugrís
Universidade de Vigo